

Раде Кисић*

Универзитет у Београду, Православни богословски факултет, Београд

Заједничка изјава Лутеранско-православне теолошке комисије
— Тајна Цркве: VI Рукоположена служба/свештенство

Abstract: Тема овог рада је представљање документа „Тајна Цркве: VI Рукоположена служба/свештенство“ који је Заједничка лутеранско-православна теолошка комисија усвојила у Хелсинкију, 14. новембра 2017. године. У документу се разматра најкомплекснија у низу еклесиолошких тема насловљених „Тајна Цркве“: питање рукоположене службе односно свештенства у православној и лутеранској традицији. У Заједничкој изјави ова је тема сагледана из више углова (Свето Писмо, рана Црква и Васељенски сабори, Реформација и лутеранска вероисповедања), а посебна пажња посвећена је следећим подтемама: теологија и пракса рукоположења, однос између царског свештенства и рукоположене службе/свештенства, апостолско прејемство, место и улога жена у животу Цркве и рукополагање жена.

Key words: рукоположено служење, свештенство, *διακονία*, рукоположење, апостолско прејемство, рукополагање жена.

Након вишегодишњих разматрања током низа припремних састанака¹ и два пленарна заседања² Заједничка лутеранско-православна теолошка комисија је 14. новембра 2017. године у Хелсинкију усвојила документ насловљен: „Тајна Цркве: VI Рукоположена служба/свештенство“. Овим документом настављен је и закључен низ заједничких изјава које разматрају еклесиолошке теме под кровним насловом „Тајна Цркве“ тако да еклесиологија неће бити на дневном реду наредног пленарног заседања

* rkisic@bfspc.bg.ac.rs

¹ Одржани су следећи припремни састанци: 1. „Разумевање појма рукоположени свештенослужитељ/свештеник у контексту Светог Писма и учења ране Цркве“ (5–10. мај 2012. године, Лондон, Уједињено Краљевство); 2. а) „Лутеранско схватање појма свештенослужитељ/свештеник у време Реформације“ и б) „Апостолско прејемство и рукоположење из историјске, патристичке и канонске тачке гледишта“ (24–28. мај 2013. године, Сибиу, Румунија); 3. а) „Литургијски текстови о обреду рукоположења у православној и лутеранској традицији“ и б) „Лутеранско схватање рукоположења жена у свештенички чин и православно схватање улоге и места жене у Цркви и питање рукоположења жена“ (8–13. мај 2014. године, Талин, Естонија); 4. Никозија, Кипар (7–13. децембар 2016).

² Родос, Грчка (28. април – 5. мај 2015) и Хелсинки, Финска (7–15. новембар 2017).

Комисије прелиминарно заказаног за прву половину 2019. године, односно Комисија би требало да отвори нови тематски циклус.³ Значајно је напоменути да су у раду Комисије овај пут учествовали представници свих Православних Цркава⁴ осим представника Бугарске Православне Цркве, што свакако сведочи о одлучности и опредељености православних за даљи дијалог упркос појединим потешкоћама и недоумицама које су се нарочито појавиле у последњој деценији.

Већ на основу дужине и комплексности самих припрема може се закључити да Комисија на последњем пленарном заседању пред собом није имала нимало лак задатак. Наиме, током вишедеценијског рада Заједничке комисије показало се да је еклесиологија изузетно захтевна тема. Прва два пленарна заседања у Еспу 1981. и Лимасолу 1983. на којима се расправљало о „Учешћу у тајни Цркве“ пројавила су мноштво разлика између две стране (чак и унутар једне стране) и окончана су без заједничке изјаве, тако да се комисија еклесиолошким темама вратила тек у Дамаску 2000. године, након низа успешних заседања и усвојених изјава које су се између осталог бавиле питањима Божанског откривења, Писма и Предања, ауторитета у Цркви и ауторитета Цркве.⁵

Између до сада обрађених тема питање рукоположене службе/свештенства свакако је било најкомплексније и најизазовније, што због добро познатих неслагања око, између осталог, канонских одредби у вези свештеничке службе, што због обимности грађе коју укључује једна таква тема. Посматрано из ове перспективе не изненађује нешто дужа припрема овог документа, а чињеницу да је документ на крају усвојен треба, и поред неких критичких опаски који ће бити поменуте у наставку текста, посматрати као успех.

³ Види 17th Plenary Session of the International Joint Commission on the Theological Dialogue between the Lutheran World Federation and the Orthodox Church (Helsinki, Finland, 7 November – 14 November 2017). COMMUNIQUÉ. Преузето 7. 5. 2018. ca <https://www.patriarchate.org/-/17th-plenary-session-of-the-international-joint-commission-on-the-theological-dialogue-between-the-lutheran-world-federation-and-the-orthodox-church-h>

⁴ Исто: „Orthodox participants were delegates from the following Churches: H. E. Metropolitan Prof. Dr. Gennadios of Sassima (Ecumenical Patriarchate) and V. Rev. Grand Archdeacon Dr. Theodoros Meimaris (co-secretary, Ecumenical Patriarchate), H. E. Senior Metropolitan Dr. Makarios of Nairobi (Patriarchate of Alexandria), V. Rev. Archimandrite Dr. Alexi Chehadeh (Patriarchate of Antioch), V. Rev. Protopresbyter Prof. Dr. George Dion Dragas (Patriarchate of Jerusalem), Rev. Prof. Dr. Valentin Vassechko (Patriarchate of Moscow), Prof. Dr. Rade Kisić (Patriarchate of Serbia), Rev. Prof. Dr. Cosmin Pricop (Patriarchate of Romania), V. Rev. Protopresbyter Prof. Dr. Georgios Zviadadze (Patriarchate of Georgia), H. E. Metropolitan Dr. Isaias of Tamassos and Oreini (Church of Cyprus), Prof. (Em.) Dr. Christos Voulgaris (Church of Greece), Rev. Andrzej Minko (Church of Poland), Mr Nathan Hoppe (Church of Albania), Rev. Dr. Vaclav Jezek (Orthodox Church of the Czech Lands and Slovakia), and Consultants: Rev. Stefanos Chrysanthou and Prof. (Em.) Dr. Nikolaos Nikolaides (Church of Cyprus).“

⁵ Види о томе Saarinen, 1998; Pricop, 2013; Кисић, 2016.

Поменута комплексност теме очигледна је већ у првом поглављу документа у коме се излажу напомене о структури и терминологији, а где се након помињања термилошких разлика у погледу термина „рукоположено служење/свештенство“, „свештеник/пастор“ каже: „Комисија није могла да се сложи око заједничке терминологије са тачном једнакошћу садржаја јер, упркос блискости и сличностима, термини које користе обе стране су дубоко укорени у њихове сопствене еклисиологије и предања, и имају специфичну теолошку тежину“ (§ 3). Стога се већ у следећем параграфу истиче да „кадгод се у Изјави помињу лутерани и православни у вези са службом/свештенством и са било којим термином који се односи на Цркву и њене функције, претпоставља се њихов особен садржај“ (§ 4). Ова, свакако неопходна примедба, већ на почетку заједничке изјаве поставља један херменеутички оквир за разумевање целог текста, а са друге стране доводи у питање постигнути степен консензуса чак и у оним деловима документа у којима се не излажу засебни (православни или лутерански) него заједнички ставови.

Ипак, у другом и трећем поглављу текста очигледно је настојање да се упркос назначеним разликама и другачијим погледима на поједина питања (нпр. разлике у херменеутичком приступу читању и коришћењу списа античке Цркве, разлике у нормативном карактеру седам, односно за лутеране четири, Васељенска сабора) нађе заједнички језик када је реч о светописамском утемељењу рукоположене службе/свештенства, односно када је реч о рукоположеној служби/свештенству у раној Цркви и Васељенским саборима. Са друге стране, поред четвртог поглавља посвећеног рукоположеној служби/свештенству у Реформацији и лутеранским вероисповедањима, у даљем тексту се све више истичу засебни позиције лутеранске и православне стране док је делова у којима се излажу заједнички ставови све мање, да би у последњем поглављу насловљеном „Место и улога жена у животу Цркве и рукополагање жена“ заједнички став био сажет у, богословски скромним, § 60. Ако је и било очекивано да ће бити тешко постићи било какав консензус по питању рукополагања жена, намеће се питање да ли је у осталим подтемама било могуће пронаћи више заједничких елемената?

Међутим, када је реч о овом документу најпре треба имати у виду да је готово свако поглавље овог текста могло бити посебна тема, тј. да је текст обухватио читав низ тема које није било лако обрадити у оквиру једног документа. Већ на пленарном заседању на Родосу 2015. године поставило се питање да ли је овако конципирана тема преширока, односно да ли би било боље издвојити неки аспект ове теме и њега обрадити у засебном документу, али се од тога одустало.⁶ Стога је оправдано претпоставити да су обимност теме, временска ограничења и жеља Комисије да након вишегодишњих припрема изда заједничку изјаву свакако утицали на чињеницу да документ

⁶ Уп. Кисић, 2016, стр. 246.

садржи доста заседних ставова по одређеним питањима. Даљи рад на овој теми свакако би допринео исцрпнијем испитивању граница консензуса о појединим питањима (нпр. питање разлика у разумевању термина *диаконија*; § 5 и 7), али, са друге стране, оправдане су и сумње о сврсисходности даљег разматрања ове и других еклисиолошких тема.

Поједине критичке опаске на документ свакако немају за циљ да на било који начин умање важност и садржајност ове заједничке изјаве и посебно треба вредновати жељу Комисије да се ухвати у коштац са овако комплексном темом и то у времену када се не само савремени екуменски дијалог него и до сада постигнути резултати стављају под знак питања. Овај документ не треба посматрати као „последњу реч“ у лутеранско-православном дијалогу о разумевању рукоположене службе/свештенства него као изврсну базу за даље разматрање ове, из екуменске перспективе посматрано, веома важне теме.

Прилог

*XVII Пленарно заседање
Заједничке лутеранско-православне теолошке комисије
Хелсинки, Финска
7–14. новембар 2017. године*

Заједничка изјава (2017) Тајна Цркве: VI Рукоположена служба/свештенство⁷

Сходно одлуци њенаеситої Пленарної заседања Заједничке лутеранско-православне теолошке комисије (Лутерово ірад Виттембері, Немачка, 31. мај – 7. јун 2011) о теми да разговори о „Тајни Цркве“ требају бити настављени са фокусом на „Рукоположену службу/свештенство“, Комисија се састала на Родосу, Грчка (28. април – 5. мај 2015) и у Хелсинкију, Финска (7–15. новембар 2017) да би размоторила рад четвори припремна састанка одржана у Лондону, Уједињено Краљевство (5–10. мај 2012), Сибију, Румунија (24–28. мај 2013), Талину, Естонија (8–13. мај 2014) и Никозију, Кипар (7–13. децембар 2016) и да би саставила Заједничку изјаву на задату тему.⁸

⁷ Оригинални текст доступан је на <https://blogs.helsinki.fi/ristosaarinen/lutheran-orthodox-dialogue/> (прим. прев.)

⁸ Следећи текстови су представљени и размотрени на састанку у Родосу: „Православна запажања о нацрту лондонског саопштења (2012)“ (високопречесни проф. др Џорџ Драгаш); „Лутерански коментар на лондонски текст“ (пречасни проф. др Џефри Силкок); „Тако да можемо задобити ову веру...“ Лутерански коментар на текстове и изјаву из Сибију“ (пречасна проф. др Штефани Дитрих); „Изјава из Сибију (мај 2013): Православна перспектива“ (проф. др Константин Деликостантис); „Кратак коментар на припремне текстове од Кенета Аполда, Риста Саринена и Митрополита Исаије“ (суперинтендент Клаус Шварц); „Православна запажања о припремној изјави из Талина 2014“ (високопречасни проф. др Валентин Васечко); „Библијско утемељење рукоположења у лутеранској традицији“ (пречасни проф. др Џефри Силкок); „Рукоположена служба/свештенство у Новом Завету: православна перспектива“ (проф. др Христос Вулгарис); „Рукоположена служба/свештенство у раној Цркви и Васељенски Сабори и рукоположена служба/свештенство у раној и средњевијековној Цркви“ (проф. др Кенет Аполд); „Рукоположена служба/свештенство у раној Цркви и Васељенски Сабори“ (др Натан Хоупе); „Однос између царског свештенства и рукоположене службе/свештенства“ (пречасна проф. др Штефани Дитрих); „Царско свештенство у односу према рукоположеној служби/свештенству“ (високопречасни проф. др Џорџ Драгаш); „Епископство и апостолско прејемство: лутеранска перспектива“ (пречасна др Хајди Зитинг); „Епископство и апостолско прејемство: православна перспектива“ (пречасни проф. др Валентин Васечко). Примедбе и запажања на делове I и II припремне изјаве из Никозије 2016 представљени су на састанку у Хелсинкију: „Ерминевтички приступи терминологији и различита разумевања појмова а) 'служба', 'рукоположена служба/свештенство' и 'служење' (дијаконија) и б) библијско утемељење рукоположене службе/свештенства“ (пречасни проф. др Џефри Силкок из лутеранске и проф. др Раде Кисић из православне перспективе). Примедбе и запажања на III део: „Рукоположена служба/свештенство у раној Цркви и Васељенски Сабори“ (пречасна проф. др Штефани Дитрих из лутеранске и високопречасни архимандрит др Алекси Чехадех из православне перспективе). Примедбе и запажања на V део: „Теологија и пракса рукоположења“ (пречасни

I Уводне напомене о структури и терминологији

1. Кровна тема „Тајна Цркве“, отворена у Дамаску, до сада је обрађена кроз пет подтема: а) „Тајна Цркве: Реч и Света Тајна“ (Дамаск, Сирија, 2000); б) „Свете Тајне⁹ као средства спасења“ (Осло, Норвешка, 2002); в) „Крштење и миропомазане као Свете Тајне иницијације у Цркву“ (Дурау, Румунија, 2004); г) „Света Евхаристија у животу Цркве“ (Братислава, Словачка Република, 2006); г/2) „Света Евхаристија у животу Цркве: припрема, еколошке и социјалне импликације“ (Пафос, Кипар, 2008); д) „Природа, својства и мисија Цркве“ (Витемберг, Немачка, 2009–2011). У нашој заједничкој Изјави из Дамаска потврдили смо „да проповед Јеванђеља и служење Светих Тајни од стране у Цркви рукоположене службе [ordained ministry] спадају међу најважнија обележја Цркве.“¹⁰ Стога је погодно да се последњи круг дискусија о „Тајни Цркве“ закључи темом „Рукоположена служба/свештенство“. Ово је сложена и обимна тема која је обрађена у осам поглавља. Заједничка изјава садржи лутеранске и православне позиције као и заједничке ставове.

2. Иако се у фокусу ове Изјаве посебно налази рукоположена служба/свештенство, у самој Изјави је и поглавље (VI) о „царском свештенству“ (βασιλειον ιερατευμα) или општем свештенству (γενικη ιερωσυνη) свих крштених хришћана и његовом односу према рукоположеној служби/свештенству, која се такође назива „клиром“ док се други називају „лаицима“.

3. Лутерани и православни имају своју специфичну терминологију за њихов рукоположени клир. Православни користе термин „светотајинско свештенство“ (μυστήριον Ἱερωσύνης) и свој клир називају „свештеницима“ и „оцима“ док лутерани уопштено говоре о „рукоположеној служби“ и свој клир називају „пасторима“ (немачки: Pfarrer) или „свештеницима“. Комисија није могла да се сложи око заједничке терминологије са тачном једнакошћу садржаја јер, упркос блискости и сличностима, термини које користе обе стране су дубоко укорениени у њихове сопствене еклисиологије и предања, и имају специфичну теолошку тежину. Неки лутерани не користе термин „свештеник“ за њихов рукоположени клир, иако је овај термин уобичајан у нордијским земљама, деловима Африке и другде. Овај

проф. др Ристо Саринен из лутеранске и Његово Високопреосвештенство Митрополит тамасоски Исаија из православне перспективе). Примедбе и запажања на VI део: „Однос између царског свештенства и рукоположене службе/свештенства“ (пречасна проф. др Џенифер Васмут из лутеранске и пречасни проф. др Козмин Прикоп из православне перспективе). Примедбе и запажања на VII део: „Епископство и апостолско прејемство“ (пречасни проф. др Томас-Андреас Подер из лутеранске и др Натан Хоупе из православне перспективе). Примедбе и запажања на VIII део: „Улога и место жене у животу Цркве и рукоположење жена“ (проф. др Кенет Г. Аполд из лутеранске и високопрепречасни проф. др Џорџ Драгаш из православне перспективе).

⁹ У оригиналу стоји: „The Sacraments/Mysteria...“ (прим. прев.)

¹⁰ Види Gros, J., Best, T. F., Fuchs, L. F., 2008, стр. 25.

термин не одговара сасвим кључном тежишту у њиховом схватању Вечере Господње јер термин „свештеник“ означава особу која приноси жртву, а лутерани Вечеру Господњу не сматрају жртвом, осим у ужем смислу поновног приношења једне-заувек жртве Христове (види Изјаву из Братиславе §2). Са друге стране, термин „свештеник“ је неопходан и одговарајући термин за православне, посебно што он означава особу која приноси бескрвну евхаристијску Жртву, принету Тројичном Богу, која се призивом Духа Светога (епиклеза) претвара у Тело и Крв Христову, а православни у њој учествују у Божанској Литургији.

4. Чланови Комисије су приметили да постоје значајне семантичке разлике у употреби термина „служба“ (διακονία) и „свештенство“ (ιερωσύνη). Кадгод се у Изјави помињу лутерани и православни у вези са службом/свештенством и са било којим термином који се односи на Цркву и њене функције, претпоставља се њихов особен садржај.

5. За православне, „служба“ [Ministry] (διακονία) примарно означава „светотајинску службу“, тј. „рукоположене ђаконе“; али овај термин има и секундарно значење које се односи на не-рукоположена ђаконска служења или ђаконства и службе верних [the non-ordained diaconal ministries or diaconates and services of the faithful] у и за Цркву. Ово светотајинска служба или рукоположена ђаконска служба потиче од седам ђакона (види Дела Апостолска), који су у јерусалимској Цркви рукоположени од Апостола да им помогну у окупљањима хришћана ради заједничарења (ἀγάπη), која су се завршавала њиховим учешћем у Евхаристији — то је установа која по апостолском поретку постоји до данас и заузима треће место у троструком апостолском поретку православног клира: епископи, презвитери и ђакони. Са друге стране, „свештенство“ (ιερωσύνη) је повезано са рукоположењем апостолских наследника од стране Апостола, што су „епископи“ и „презвитери“ који су били изабрани и рукоположени да наставе њихово апостолско дело у локалним црквама, које су биле установљене од стране њих самих или од њихових постављених сарадника изван Јерусалима, у Јудеји, Самарији, Сирији, итд. За разлику од ђакона, епископи и презвитери се редом називају архијереји (Ἀρχιερεῖς), свештеници (ιερεῖς) и оци (Πατέρες) јер они предстоје на Евхаристији и служе све друге сакраменте/свете тајне повезане са њом, а то су: крштење, миропомазање, исповест, брак, итд.

6. Ипак, ђакони припадају трострукој служби [threefold office] свете тајне свештенства, јер је њихов чин установљен у Цркви од стране Светих Апостола кроз рукоположење и њихов примарни задатак састоји се у пружању помоћи епископима и свештеницима у олтару и уопштено у њиховим светотајинским и административним дужностима. Ђакони који припадају светој тајни троструког свештенства [Sacrament of the threefold priesthood] не требају бити помешани са многим ђаконствима [diaconates] царског или општег свештенства крштених православних хришћана

међу којима појединци имају специфична ђаконска задужења као што су ђаконисе, ипођакони, читачи, чтчеви, итд. а установљени су кроз молитву и рукопроизвођење (χειροθεσία) од стране епископа.

7. У лутеранској теологији, служба (διακονία) је широк и свеобухватан појам за διακονία на коју је призвана цела Црква. Овај термин описује дело Господње које заједно носе рукоположени служитељи [ordained ministers] и лаици. „Рукоположена служба“ се искључиво односи на дело заповеђено од Христа које је резервисано за рукоположене служитеље.

II Библијско утемељење и рукоположена служба/свештенство

Лутерани и православни сматрају да је свештенство Старог Завета антиципирало долазак Христов. Ово старозаветно свештенство, познато као аронидско свештенство, које је веома присутно у књигама Изласка, Левита и Бројева, је било повезано са заветом који је Бог склопио са Израиљем преко Мојсија. Оно је било привремено јер је било слика [type] новозаветног свештенства и било је утемељно на жртвовању, које је приношено ради искупљења људи. Оно је замењено новозаветним свештенством које је било повезано са Божјим заветом са целокупним човечанством кроз Исуса Христа и његово Тело (Цркву) и било је утемељено на Христовој жртви на Крсту. По хришћанском Светом Писму новозаветно свештенство је узвишеније неголи старозаветно јер је сам Христос једини велики и вечни Првосвештеник по реду Мелхиседекову (Јев 5, 5–6; 1Кор 3, 1; 1Кор 14, 20; Пс 109, 4), Који је био послат од Оца да установи спасоносну тајну Цркве, Његово Тело, и да је повери најпре својим ученицима, Светим Апостолима, и кроз њих њиховим наследницима.

9. Православни и лутерани се слажу да је Христос послао Апостоле, као што је Он сам био послан од Оца, да наставе Његову мисију (Јн 20, 21); Он им је дао власт да опраштају грехове силом Духа Светога (Јн 20, 22–23). Он им је заповедио да науче све народе, крстећи их у име Оца и Сина и Светога Духа, и учећи их да држе све што им је заповедио и обећао им је да ће бити са њима у све дане до свршетка века (Мт 28, 18. 20). Ово обећање је повезано са тајном [Mystery/Mysterion] Свете Евхаристије која је установљена и поверена Светим Апостолима на Тајној Вечери (Лк 22, 19–20) и која је испуњена, откривена и прослављена као есхатолошка Тајна Царства после Распећа и Васкрсења Христовог (Лк 24, 35, Дап 2, 42). То је било централно за апостолско служење (1Кор 11, 23–26) и за тајну Цркве као Тела Христовог.

10. За Православне су учење Посланице Јеврејима о Свештенству Христовом и евхаристијско учење и пракса Апостола и њихових наследника, епископа, кључни текстови за разумевање новозаветног свештенства. Они дају првенство Првосвештеничкој служби Господњој и служењу евхаристије као примарним активностима Цркве. У тој мери, православна

еклесиологија је примарно евхаристијска. За Лутеране, установа рукоположене службе [the Office of the ordained ministry] која је служба и Речи и Свете Тајне, је установљена од стране Исуса Христа кроз позив и налог Апостола (Мт 16, 16–19; 28, 18–20; Јн 20, 22). Они, које су апостоли поставили ради настављања њиховог служења, позвани су да подржавају апостолску веру и учење Цркве.

III Рукоположена служба/свештенство у раној Цркви и Васељенски сабори

11. Православни и лутерани заједно истичу важност сведочанства и историје ране Цркве за наше савремено разумевање црквене рукоположене службе/свештенства. Суштинско слагање између лутерана и православних по питању Васељенских Сабора постигнуто је у претходним Изјавама Заједничке комисије. У Изјави из Лимасола/Кипар (1995) стоји: „Ми смо јединствени у учењу о Богу, Светој Тројици, како је оно формулисано на Васељенским Саборима у Никеји и Константинопољу и у учењу о Христовој Личности, како је оно формулисано на прва четири Васељенска Сабора.“ Изјава из Лимасола/Кипар такође потврђује учење три каснија Васељенска Сабора, док се у Изјави из Сандбјерга/Данска (1993) потврђује да „канони успостављају блиску везу између вере једном заувек предане светима и неопходности уређења црквеног живота и црквених структура.“

12. Обе традиције сматрају да су њихове сопствене структуре рукоположене службе/свештенства изграђене на сведочанству ране Цркве, односно на сведочанству Светог Писма и Васељенских Сабора. Свето Писмо и Предање су испреплетани и не могу бити раздвојени. Оци Цркве су донели одлуку о канону Новог Завета и обавезујућим хришћанским учењима као што је то изражено у Никејско-Цариградском символу вере (381). Тако, они су нужно и неодвојиво испреплетани. Ипак, постоје разлике у нашој перцепцији и разумевању ових сведочанстава и у разумевању улоге црквеног Предања.

13. Свето Писмо, седам Васељенских Сабора, помесни сабори и канони црквених Отаца представљају за православне доктринарне норме њиховог Предања. Они наглашавају да је Предање, установљено у раној Цркви са почетком у Христовом позивању Апостола, непромењиво за Цркву. Примери су 6. канон Халкидонског сабора (451) о пракси рукоположења, 19. канон Трулског сабора (692) о учитељском служби клира, 102. канон Трулског сабора о пастирској служби епископа и други канони који дају детаљне савете у вези свих степена клира.

14. У складу са њиховим конфесионалним списима лутерани наглашавају обавезујућу пуноважност прва четири Васељенска Сабора, тј. њихова вероисповедања. Лутеранско наглашавање „само писмо“ не значи да Лутерани не истичу Предање ране Цркве. Сам Лутер је истицао да је његово

разумевање Јеванђеља у складу са истинитим разумевањем ране Цркве, а оно укључује рану Цркву, црквене Оце и Свето Писмо: „Ми не учимо ништа ново. Ми учимо оно што је старо и што су апостоли и сви дожански учитељи учили, истрајно предавали [inculcated] и установили пре нас.“¹¹

15. Лутерани и Православни сматрају да Црква потребује надзор који би био вршен лично, колегијално и заједнички; потребни су рукоположени пастори/свештеници да проповедају Јеванђеље и врше Свете Тајне и служитељи са посебном одговорношћу ради црквеног служења људима у невољама. О овим задацима се данас мора водити рачуна као што се о њима на разне начине водило рачуна већ у доба ране Цркве.

16. Лутерани наглашавају да постоји флексибилност у начинима како су ове службе структурисана у различитим црквама унутар Лутеранске заједнице цркава, а у складу са флексибилношћу која је, као што је познато, постојала у време најраније историје Цркве. Православни наглашавају да је трострука служба дата од Исуса Христа и да је као таква непромењива.

17. У оквирима њихових сопствених традиција лутерани и православни се слажу да су слављење Светих Тајни и проповед Речи Божје увек били у примарном фокусу свештенства. Најранији документи апостолског и постапостолског доба, као што су Дидахи и Посланице Св. Игњатија Антиохијског, описују значај сабрања окупљених око Евхаристије, коју прославља епископ и презвитери под његовим ауторитетом.¹²

18. Лутерани и православни сматрају да је рана Црква успоставила јасне структуре вођства и надзора. Међу новозаветним списима, пастирске Посланице посебно наглашавају да су Апостоли установили службе председавања у локалним Црквама које су основали. Постојала је блиска веза између службе председавања и преношења апостолског учења, „доброг завештања“ ученицима Апостола (2Тим 1, 13–14). Обе традиције наглашавају потребу за надзирањем аутентичног преношења апостолског учења.¹³

¹¹ LW (Luther's Works, American Edition) 26: 39 (Lectures on Galatians, 1535) (trans. alt.).

¹² Посланице Светог Игњатија Антиохијског (око 110. године) сведоче о постојању једног епископа окруженог збором ђакона и презвитера. Игњатије такође описује презвитеријат као независан јерархијски степен између епископа и ђакона. „[Чините све] под председништвом епископа (који је) на месту Божјем, и презвитера на месту збора апостолског, и ђакона, мени најдражих, којима је поверена служба Исуса Христа, Који је пре векова био уз Оца и на крају се јавио (нама). Сви ви, дакле, прихвативши једну исту нарав Божју, поштујте један другог и нека нико не гледа на ближњег (само) по телу, него једни друге у Исусу Христу свагда љубите. Нека међу вама не буде ничега што вас може разделити, него се сједините са епископом и председавајућима — за образац и наук бесмртности.“ (Уз изостављање појединих делова текста (пре свега грчког изворника) превод преузет из: Свети Игњатије Антиохијски, Посланица Магнежанима, у: Јевтић, 2002, стр. 244.)

¹³ Концепт апостолског прејемства појављује се у Првој Посланици Коринћанима Светог Климента Римског. Климент тамо описује прејемство као једину линију преношења од Бога преко Христа ка Апостолима и њиховим „првенцима“ које „опробавши их Духом“

19. Постоје разлике у ерминевтичком приступу православних и лутерана читању и коришћењу списа античке Цркве. Ипак, и једни и други наглашавају да су структуре службе [the ministerial structures] током првих векова биле блиско повезане са неопходношћу очувања аутентичног садржаја Јеванђелске поруке. Континуитет епископске службе је био важан критеријум за препознавање јавног предавања апостолског учења [recognizing the public mediation of Apostolic teaching]. Трајни задатак Цркве да обезбеди обавезујуће сведочанство ради очувања њеног јединства и заштити интегритет њене вере и учења је био повезан са њеним установљењем једнообразних структура служења.

IV Рукоположена служба/свештенство у Реформацији и Лутеранским Вероисповедањима

20. Лутерански реформатори су, реагујући на одређене дуготрајне злоупотребе дисциплине, на недостатак јасности у светотајниском учењу и пракси, и на Лутерове увиде о учењу о оправдању, тежили да реформишу Цркву и њену службу. Чинећи тако они су се обраћали Светом Писму и учењима неподељене Цркве. Лутеранско учење о служби представљено је у *Book of Concord*, која садржи конфесионалне списе Лутеранске Цркве.

21. Након петог века свештенство на западу је почело да се обликује под утицајем чинилаца који су га све више одвајали од свештенства на истоку. Најочигледнији од ових чинилаца је био пад Западног римског царства и пропадање уједињујућих империјалних владајућих структура. Ово је имало далекосежне последице за однос између Цркве и државе као и за саму Цркву и њен клир. Теолошка рефлексивност службе свештенства после десетог века била је под јаким утицајем црквене покајне праксе и растућег консензуса о томе да покајање треба бити укључено у Седам Светих Тајни Цркве. Западна средњевековна теологија је разликовала две врсте власти које су додељене епископима: једна је била власт која је проистицала из рукоположења и давала им је право да служе Свете Тајне и да јавно проповедају у Цркви (*potestas ordinis*), а друга је била власт која им је давала право да, између осталог, испраштају и задржавају грехе и да изопште непокајане и јеретике (*potestas jurisdictionis*). Аугсбуршко Вероисповедање прихвата прву власт, критички мења другу, и обе везује више за установу службе неголи за личност епископа. Оно дакле одбија оне аспекте епископске службе који су били јединствени за епископа и

постављаху „за епископе и ђаконе оних који буду поверовали“ (види претходну фусноту: Јевтић, 2002, стр. 196). У својој Посланици Климент такође помиње постављења и рукополагања презвитера заједно са епископима (44, 47, 54, 57). Занемаривање ових презвитера је првенствено био разлог настанка посланице Цркви у Коринту. Види Прву Посланицу Коринћанима Светог Климента Римског.

тврди да по Божјем праву (тј. према Јеванђељу), епископ нема више ауторитета него било који обични пастор.¹⁴

22. Према Аугсбуршком Вероисповедању ауторитет пастирске службе долази од Христа кроз Цркву [from Christ through the Church], и рукоположени служитељи су у суштини одговорни Њему (1Кор 4, 1–4). Вероисповедање такође каже да „нико не би требало да јавно учи, проповеда или служи Свете Тајне без одговарајућег [јавног] позива“ (*rite vocatus*).¹⁵ Само они који су одговарајуће позвани и рукоположени имају ауторитет да преузму јавну службу [the Public Office] зато што она не припада ниједном појединцу као таквом већ је то Христов дар Цркви. Иако сви верни добијају дарове кроз Духа Светога, они који су позвани у рукоположену службу примају посебну харизму која им омогућује да остварују послање своје службе [Office].

23. У сагласју са древним светоотачким Предањем Лутер је говорио да је рукоположени служитељ Божја рука и Божја уста, односно Христова рука и Христова уста.¹⁶ Заиста је Тројични Бог лично Онај Који крштава, који говори кроз речи проповеди, даје покајање и служи Свету Евхаристију.

24. Рукоположену службу Лутер није називао Светом Тајном, највише због тога јер је имао у виду средњевековни обред рукоположења. Овај обред је био врло сложен и садржавао је мноштво различитих елемената (дуге литаније, метаније, миросања, *prorectio* путира и дискоса, итд.) али кључни елемент је био *prorectio* путира и дискоса, а не полагање руку. Како Лутер није могао да пронађе у Светом Писму утемељење за *prorectio* (давање символа службе), он је био критички настројен према обреду рукоположења тог времена. Ипак, сам Лутер је могао да препоручи Бохемијанцима да они рукополажу пасторе са молитвом и полагањем руку¹⁷ и већ је 1535. године рукоположење постало обавезно за лутеранске пасторе у Витенбергу.¹⁸ Штавише, Лутер је у свом делу „О саборима и Цркви“ (1539) сматрао службу [Office] и рукоположење видљивим знацима Цркве. Овде он наглашава: „Црква се споља препознаје по чињеници да посвећује или позива служитеље, или да има службе [offices] које треба вршити. Морају постојати епископи, пастори, или проповедници, који јавно и приватно дају, служе [извршавају] или користе горе поменуте четири ствари или свето поседовање [four things or holy possessions] [Реч Божја, Свете Тајне Крштења и Вечере Господње, јавна употреба кључева¹⁹] по пуномоћи и у

¹⁴ Аугсбуршко вероисповедање, члан 28: 21, 22 у: Kolb и Timothy, 2000², стр. 94; Apology Art. 28: 12, 13 у: Kolb и Timothy, 2000², стр. 290.

¹⁵ Аугсбуршко вероисповедање, члан 14, у: Kolb и Timothy, 2000², стр. 46.

¹⁶ LW 22: 505–6 (Sermons on the Gospel of St. John).

¹⁷ LW 40: 4–44 (Concerning the Ministry, 1523).

¹⁸ LW 53: 122–26 (The Ordination of Ministers of the Word, 1539).

¹⁹ Непосредно пре цитираног пасуса Лутер у истом тексту објашњава да се под службом кључева подразумева могућност отпуштања односно задржавања грехова и позива се

име Цркве, или пре из разлога њиховог установљења од стране Христа. Где год видите да се ово дешава, будите сигурни да су Божји народ, свети хришћани, присутни.“²⁰

25. Аугзбуршко Вероисповедање потврђује божанско порекло службе проповедања и вршења Светих Тајни.²¹ Меленхтон чак признаје да је рукоположење Света Тајна све док се она не повезује са свештеничком службом жртвовања него само са проповедањем и подучавањем Јеванђеља.²² У складу са реформаторима и конфесионалним списима, лутерани данас признају да рукоположена служба има светотајински карактер.

V Теологија и пракса рукоположења

26. У оквирима њихових сопствених традиција лутерани и православни врше службе рукоположења унутар евхаристијског славља. И једни и други указују на основне свештеничке функције које су омогућене рукоположењем; ово чине полазећи од схватања да је у њиховим традицијама свештенство утемељено на Христовој личности и делу. Делотворност рукоположене службе јесте харизматски захват који осликава Божју делотворност у Христовом божанском домостроју спасења. Лутерани и православни уче да је проповед Јеванђеља и слављење Светих Тајни ауторитативна дужност рукоположених служитеља. Док једни и други такође уче да је епископ онај који рукополаже кандидате у службу/свештенство, разлике у погледу епископства и светотајинског карактера рукоположења остају и даље присутне у нашим традицијама.

A) Православне ѱерсїекїиве

27. Рукоположено свештенство је харизматски ауторитет у Цркви који управља и координише све функције Тела Христовог, што је историјска Црква, и одржава њено јединство. Света Тајна свештеничког рукоположења је Божји дар Цркви и примају га кандидати који приступају да буду рукоположени од епископа. Рукоположена особа прима благодат Светога Духа која је опуномоћује да представља Христа у Цркви, да врши Свете Тајне [Sacraments/Mysteria] и да кроз дарове Духа Светога освећује целокупан живот Цркве и чини могућим раст и добростање Тела Христовог. У том смислу, непрекинуто епископско прејемство је апсолутно неопходно јер

на Мт 18, 15–20. (прим. прев.)

²⁰ LW 41: 154.

²¹ Члан 5: „Да би се задобила таква вера Бог је установио службу проповедања давања Јеванђеља и Светих Тајни. Кроз ове, као кроз средства, Он даје Светог Духа Који ствара веру, где и када Он жели, у онима који слушају Јеванђеље.“, у: Kolb и Timothy, 2000², стр. 40.

²² Апологија Аугзбуршког Вероисповедања, члан 13, у: Kolb и Timothy, 2000², стр. 220.

Света Тајна свештенства не може бити слављена без епископа, а поготово не свеобухватна Света Тајна Божанске Евхаристије.

28. Свету Тајну рукоположења православни утеловљују у Божанску Евхаристију пројављујући тиме светотајински карактер православног свештенства. Православна Црква је веома пажљива према доктринарним, канонским и моралним предусловима рукоположења, елементима који су инкорпорирани у његов обред, као што се посебно може видети из опширног „Исповедања вере“ које се односи на кључне догме Тријадологије, Христологије и еклисиологије и које је правно обавезујуће за кандидате за епископску службу.

29. Епископова привилегија да рукополаже свештенике је повезана са његовом улогом у Евхаристији. Вредна је пажње чињеница да, иако неке Свете Тајне као што су крштење и брак могу бити слављене изван Евхаристијске Литургије, рукоположење се увек врши искључиво у контексту Евхаристије. За Православну Цркву је такође карактеристично да се рукоположење ђаконa, презвитера и епископа дешава у различито време унутар Литургије, у складу са посебном функцијом сваког од њих у Евхаристијском сабрању. Ђакон, помоћник у Евхаристијском слављу, се рукополаже после освећења Светих Дарова. Презвитер, који у складу са пуномоћју коју добија од епископа председава Евхаристијским слављем, се рукополаже након великог входа, у директној вези са наступајућим освећењем Светих Дарова, који се уносе у олтар. Епископ се рукополаже након Трисвете песме, након које следе читања и проповед Речи и врхунац Евхаристијског славља. Ово упућује на неразделиву одговорност епископа и за Реч и за Свете Тајне.

30. Вредно пажње је чињеница да лутерани рукоположење не називају Светом Тајном упркос његовим многобројним светотајинским карактеристикама. Рукоположење, које је установљено од стране Христа, се дешава унутар Евхаристијске Литургије и уобичајно га обавља епископ кроз полагање руку и призив Духа Светога. Православни се питају да ли је одлука лутерана да рукоположење не називају Светом Тајном једноставно семантички избор заснован на историји или заиста постоји дубљи теолошки разлог. Разматрања на ову тему би била корисна за наш дијалог.

Б) Луџеранска ѡерсиѡекѡива

31. У догматском смислу Света Служба припада *esse* (суштини) Цркве. Без тога Црква не би постојала. Главне функције рукоположених служитеља су проповед Јеванђеља, која се пројављује у пружању и даровању опроштења грехова, и вршење Светих Тајни крштења и Евхаристије. Рукоположени служитељ, као слуга литургије, је онај кроз кога Исус Христос јавно проповеда Јеванђеље и врши Свете Тајне у Цркви. У складу са древном Црквом лутеранска вероисповедања уче да делотворност рукоположене службе

није зависна од карактера онога који обавља службу већ једино зависи већ од делотворности Речи Божје (Ис 55, 11).²³

32. Лутеранско рукоположење је најпре повезано са Евхаристијском службом у парохији [congregation]. Лутерански кандидати за рукоположену службу обично бивају рукоположени од стране локалног епископа. У већини лутеранских Цркава епископи се бирају из реда рукоположених служитеља и постављају се током посебне Евхаристијске службе у којој учествују најмање три епископа. Ово постављење се ипак не сматра новим рукоположењем јер лутерани сматрају да постоји само једна установа рукоположене службе [one Office of Ordained Ministry]. Лутерански обреди рукоположења истичу посебан карактер рукоположене службе. Кроз обред светог рукоположења Божји благослов и милост се призивају на кандидата и новорукоположени пастор се благодатним делом Духа Светога потврђује као служитељ Једне, Свете, Саборне и Апостолске Цркве.

VI Однос између царског свештенства и рукоположене службе/свештенства

33. Лутерани и православни сматрају да у Старом Завету постоји опште царско свештенство и посебно свештенство посвећено да приноси жртве. Иако су сви Авраамови потомци као изабрани народ Божји имали добар удео у Његовом обећању Аврааму (види Пост 17, 4–14; 22, 16–18; 28, 13–15; Изл 19, 4–6) Бог је ипак изабрао одређене људе да постану свештеници и да служе Њему и Његовим људима, и да преносе законе култа које им је Он дао.

34. Појам царског свештенства користе обе наше традиције. То је древно учење Цркве и има светописамске корене. Хришћани припадају духовном свештенству [a spiritual priesthood] које служи свету у речи и делу у име Божје и у молитви преноси Богу потребе света. На овај начин, хришћани су укључени у Божје дело и мисију (1Пт 2, 9). Хришћани живе своје царско свештенство, свако према његовој или њеној ситуацији и животном позиву (1Пт 2, 9–12; Еф 5, 1–2; Кол 3, 1 – 4, 6).

35. Према православном учењу Свете Тајне Крштења (и Миропомазања) и Евхаристије омогућују православним верницима да искусе Божју љубав и Његово спасоносно дело у њиховим појединачним животима. Заузврат они ово сведоче у свету кроз дела бриге, учења, молитве и кроз ангажовање у не-светотајинским аспектима црквеног служења. Ово је смисао царског свештенства за православне. Нико не може постати светотајински свештеник а да најпре није припадао царском свештенству. Лаици (λαός) су активни у животу и раду Цркве. Заједно са клиром (κλήρος) они чине удове Тела Христовог. Апостол Павле повлачи аналогију између ових удова и

²³ Аугзбуршко вероисповедање, члан 8, у: Kolb и Timothy, 2000², стр. 42.

удова човечијег тела, где сваки подржава оног другог и сваки потребује другог (1 Кор 12, 26). Клир, сваки у свом сопственом степену, има специфичне дужности. Али Црква не може бити схваћена без присуства и сарадње лаика. Лаици конституишу сабрање (σύναξις) које је суштинско за живот Цркве. Ово сабрање изражава свест Цркве [consciousness of the Church] и има важну улогу у проглашењу светих.²⁴ Кроз историју Цркве лаици су у већини Православних Цркава учествовали у избору епископа, а у неким Православним Црквама чак и свештеници и ђакони. Ниједна Литургија не може бити служена без присуства лаика. Штавише, појам „литургија“ потиче од речи λῆϊτός (λαός, лаици) и ἔργον (дело) и значи „народно дело“. За време православног обреда рукоположења, сагласност сабрања се проглашава речју „достојан“ (ἄξιος); ако ико узвикне „недостојан“ (ἀνάξιος) одред се сместа зауставља да би оптужба могла бити испитана. Лаици штавише, увек са благословом Цркве, могу преузети мноштво дужности и радњи, као што су подучавање, мисија, катихетизација, добротворни рад и друге пастирске, друштвене и теолошке задаће у Цркви, а све то „за усавршавање светих у делу служења, за сазидавање тела Христовог“ (Еф 4, 12).

36. Лутерани јако наглашавају царско свештенство. Док се Лутер у свом спису „Хришћанском племству немачке нације“ осврће на царско свештенство да би охрабрио племство да као лаичке вође узму одговорност за реформисање Цркве (јер је осећао да то епископи нису учинили) он је у исто време упорно желео да покаже да идеја царског свештенства противречи средњевековној подели хришћана на два сталежа: „духовни/клерикални“ и „секуларни“. Сви крштени хришћани су „свештеници“. Сходно томе, свештеници и епископи не би требали бити посматрани као различити од других хришћана јер припадају вишем духовном сталежу него се разликују једино на основу њихове службе. Лутер посебно истиче царско свештенство да би се супротставио погрешном разумевању рукоположеног свештенства у оно време, кода је рукоположено свештенство посматрано као духовно супериорнији сталеж „изнад“ лаика и због тога „ближи“ Христу. Од Реформације лутерани су често користили појам „царског свештенства“ као подсетник на чињеницу да као што је рукоположена служба суштинска за Цркву тако је и лаичко служење [the ministry of the laity].

37. Лутерани и православни уче да је служба/свештенство Апостола настављено у проповеди Јеванђеља и служењу Светих Тајни [Sacraments/Mysteria]. Ауторитет Апостола и пастора/свештеника зависи од темељних Христових речи [the foundational words of Christ]. Као и Апостоли, рукоположени служитељи/свештеници примају своје служење/свештенство од Господа и предстојатељи су које је Христос поставио/рукоположио управљају Његовом Црквом (Кол 4, 17; Јев 13, 17; 1Тим 5, 17). Пастори/свештеници надзиру Божје стадо, проповедају Реч Божју, уче истинито

²⁴ Ово се односи на поступак проглашења светих у Православној Цркви.

учење и као пастири чувају Божје стадо (1Пт 5, 1; Дап 6, 2. 4; 1Тим 3, 2; 5, 17; Тит 1, 9; Дап 20, 28).

38. Лутерани и Православни се слажу да рукоположени служитељ/свештеник не делује у своје име, него на основу ауторитета Цркве и на крају самог Христа. Због тога, ауторитет рукоположеног служитеља/свештеника не треба бити схваћен као посед пастора/свештеника него као Христов дар за континуирано изграђивање заједнице у којој је и за коју пастор/свештеник рукоположен. Ауторитет има карактер одговорности пред Богом и Његовом Црквом и има за циљ да негује царско свештенство и да на овај начин да сабира и изграђује Тело Христово кроз проповед и учење Речи Божје, слављење Светих Тајни и руковођење живота заједнице у њеном богослужењу, мисији и њеној добротворној служби.

VII Апостолско прејемство

39. У Никејско-Цариградском Символу Вере (381) православни и лутерани исповедају да верују у „Једну, Свету Саборну и Апостолску Цркву“. Ово заједничко исповедање пружа чврсту основу за наш дијалог о апостолском прејемству. Ова теме је већ обрађивана у параграфу 12 Заједничке изјаве из Витемберга 2011. године. У садашњој Изјави се посебно тематизује питањем како наше две традиције схватају апостолско прејемство. Постоје четири начина на која Црква може бити схваћена као апостолска. Православни и лутерани се у суштини слажу око три од њих, али око четвртог постоје озбиљне разлике.

40. Лутерани и православни се слажу да је Црква апостолска у следећем: 1) основана је од стране Христа и Апостоли су положили њене темеље, 2) послана је од Христа да проповеда Јеванђеље свету, 3) чува апостолско учење и Предање примљено од Христа.

41. Лутерани наглашавају трећи смисао у коме је Црква апостолска. Њихово разумевање је јасно изложено у Изјави Лутеранског Светског Савеза из Лунда о *Епископском служењу унутар ајосћоличности Цркве* 2007. године: „Апостолска традиција у Цркви значи континуитет у сталним особинама Цркве Апостола: сведочанство апостолске вере, проповед Јеванђеља и верно тумачење Светог Писма, слављење Крштења и Евхаристије, извршавање и преношење служитељских одговорности [the exercise and transmission of ministerial responsibilities], заједничарење у молитви, љубави, радости и патњи, служење болеснима и потребитима, јединство између локалних цркава и дељење дарова које је Господ дао сваком. Континуитет у овој традицији је апостолско прејемство“ (Лунд 2007, параграф 29).

42. Православни такође инсистирају на важности апостолског учења али и наглашавају да је Црква апостолска јер су њени епископи примили своје

рукоположење у непрекинутом прејемству од Апостола. Ово је тачка око које лутерани међусобно имају различита мишљења, али они историјско прејемство Апостола не сматрају суштинским за апостоличност Цркве.

43. Четврти смисао у коме православни сматрају да је Црква апостолска јесте непрекинуто прејемство рукоположења од Апостола. Лутерани препознају да је историјски ланац епископских посвећења [episcopal consecration] прекинут изузетним догађајима око Реформације у Немачкој у којој су усвојене ванредне мере да би се осигурало да Црква Реформације не буде без рукоположених служитеља. Неки лутерани данас покушавају да реше ову ситуацију кроз позивање епископа за које сматрају да имају историјско прејемство да учествују у посвећењу нових епископа. На ово охрабрује Лутерански Светски Савез у Изјави из Лунда о *Епископској служењу унутар апостоличности Цркве* 2007. године, али поједини лутерани не сматрају да је то неопходно. Лутерани наглашавају да би ови кораци за обнову историјског епископата могли бити предузети само ради љубави и доброг поретка а не јер је рукоположена служба Лутеранске Цркве на неки начин неисправна без тога.

44. Православни верују да је нормативно учење целе Цркве до времена Реформације било да сваки епископ мора примити рукоположење у непрекинуто прејемству од Христа кроз Апостоле, и бити у заједници са другим епископима у апостолском прејемству. Сваки епископ који нема историјско апостолско прејемство налази се у нерегуларној ситуацији која треба да буде решена пре него што пуно заједништву буде могуће.

45. За многе лутеране историјско апостолско прејемство је пожељно али за никога од њих није суштинско. За православне историјско апостолско прејемство рукоположења је суштинска претпоставка апостоличности Цркве који они исповедају у Символу Вере. Из тог разлога историјско апостолско прејемство је за православне питање које раздваја Цркве [a Church-dividing issue], и то не једноставно због тога што лутерани и православни имају различите теологије апостолског прејемства већ пре свега због историјске чињенице да је историјско апостолско прејемство прекинуто у већини Лутеранских Цркава. Неопходно је да историјско апостолско прејемству буде обновљено пре него што заједништво буде могуће.

VIII Место и улога жена у животу Цркве и рукополагање жена

A) Православне ѱерсијектйиве Новој Завейи

46. У складу са јединственом традицијом Цркве, која се протеже кроз целу њену историју, Православна Црква не рукополаже жене у чин свештенства. Ова пракса је утемељена на Божјем плану за мушкарца и жену у целокупном домостроју спасења и конзистентно је практикована од стране свих хришћана скоро 2000 година. Ово је јасно учење Светог Писма

као целине и стога не зависи само од тумачења појединих делова Светог Писма о којима се најчешће расправља.

47. Бог ствара људска бића као мушко и женско, свако са његовим или њеним различитим призивом. Замисао да су мушко и женско једноставно замењиви је супротна Божјем поретку стварања и негира суштински део домостроја спасења. Већ у Едемском врту мушкарац и жена су позвани да буду плодносни и да се умножавају. На овај начин, они су у могућности да нешто учине заједно, управо зато што су различити, што иначе не би могли да ураде да су замењиви.

48. Мушкарац и жена, који су обоје створени по слици Божјој, су позвани да постану једно тело и на тај начин слика односа између Христа и људског бића: „Тога ради оставиће човек оца својега и матер своју и прилепиће се жени својој, и биће двоје једно тело“. Ово је велика тајна која се, према апостолу Павлу, односи на Христа и Цркву (Еф 5, 31–32). Мушкарац је створен другачији од жене тако да однос између мушкараца и жене може бити слика односа између Христа и Његове Цркве: „Јер муж је глава жени као што је и Христос глава Цркви, и Он је спаситељ тела“ (Еф 5, 23). Ово поглаварство [headship] се не темељи на доминацији него на љубави и само-жртвовању: „Мушкарци волите своје жене као што и Христос заволе своје Цркву и себе предаде за њу“. Али то је такође однос где се једна особа налази под ауторитетом друге: „Но као што се Црква покорава Христу, тако и жене у свему својим мужевима“ (Еф 5, 24). Улоге мушкараца и жене у браку нису замењиве јер је Бог установио брак као слику односа између Христа и Цркве. Мушко поглаварство је стога укорењено у стварању и суштински је део домостроја спасења.

49. Када је Христос установио Своју Цркву, Он је такође установио структуре рукоположене службе/свештенства у складу са комплементарним односима између мушкараца и жена, које је он установио при стварању. Као што су мушкарци одговорни за поглаварство [headship] у фамилији, тако су такође одговорни за надзор у Цркви. За Православне, постоји рукоположено светотајинско свештенство/служба, за које су само мушкарци подобни [eligible], али и многе не-светотајинске службе (царско свештенство) у животу Цркве за које су једнако подобни сви крштени хришћани, и жене и мушкарци лаици. Ова различите комплементарне службе не подразумевају никакву неједнакост између чланова Цркве. Када се ради о рукоположеној служби ту није реч о статусу него о одређеној служби која је повезана са личношћу и делом Христа, предвечног Сина Божјег, који је постао човек ради нашег спасења и ради васпостављања целокупне творевине у првобитно облику створено од Творца. Ово предање је укорењено у апостолском прејемству и Христовом налогу да се сви народи сакупе у Његовом Телу, Цркви, и у рукополагању епископа, презвитера и ђакона од

Апостола, ради настављања ове мисије Господње у историји ради спасења свих људских бића у Христовој Цркви.

50. Покорност према овом поретку спасења, који је иманентан Јеванђељу као што је то уобличено у канонским списима Цркве и у њеним васељенским симболима вере и догмама, јесте оно што ограничава рукоположену светотајинску службу у Цркви на мушкарце. Верност Јеванђељу које нам је у речима и делима Христовим дато од Апостола, одређује ове незамењиве рукоположене и не-рукоположене службе. Оне су комплементарне и неодојиве, сведоче о новом поретку спасења који васпоставља творевину у њено прводитно обличе, испуњава Божанску сврху стварања чинећи човечанство средством привођења целокупне творевине у Божје вечно царство. У православном предању ово је олично у двома личностима: посљедњи Адам, Исус Христос, и Блажена Дјева, Нова Ева, Богородица, која је у име човечанства понудила „тело Цркве“, којим смо сви обновљени и спасени.

51. Постојао је једногласан консензус Цркве, свуда, увек и од свих, да само мушкарци могу имати удео у рукоположеној служби. Ово је векови-ма било јасно учење Цркве и ово никада није био повод за дебату или чак значајну дискусију. Стога је изненађујуће и болно за православне хришћане да чланови других хришћанских традиција сада изврћу ово фундаментално хришћанско учење, које је било и јесте непрекинуто Свето Предање Цркве.

Б) Луџеранске ѡерсијективне

52. Лутерани су укључили жене у рукоположену службу/свештенство од 1920-их. Тај корак није био резултат друштвеног притиска већ признање да а) би рукоположене жене могле дати суштински и јединствен допринос служењу Лутеранских Цркава, и б) да су жене у већини лутеранских земаља сада добиле приступ високом образовању, и тиме је једна од главних препрека за укључивање жена у свештенство — недостатак одговарајуће припреме — била отклоњена.

53. Лутерани рукоположење жена не сматрају „иновацијом“. Лутеранска традиција никада није укључила питање рода у своје званичне дефиниције рукоположене службе/свештенства. Не постоје законске или догматске забране које би спречиле рукоположење жена. Стога, рукоположење жена није захтевало промену доктрине за лутеране. Уместо тога, постојећи закони и учења су били једноставно примењени на групу, наиме на жене, која раније није сматрана као одговарајућа за рукоположење.

54. Иако није било јасних преседана за рукоположење жена пре XIX века, лутерани су искористили обиман материјал светописамских примера који је показао активну улогу жена у служењу новозаветне Цркве. На пример, Марија Магдалена је била први сведок Васкрслог Христа (Мк

16, 9–10; Мт 28, 7–8), Јунија је била знаменита међу апостолима (Рим 16, 7), Прискила је преузела вођство у подучавању Аполоса (Дап 18, 24–26) и ћерке Филипа јеванђелиста су биле пророци (Дап 21, 9–11). По апостолу Павлу жене су се молиле и пророковале у богослужењима новозаветне Цркве (1Кор 11, 5).

55. Од времена Реформације Лутерани су учили да је извршавање рукоположене службе дело пастирског служења (*pascere*) а не дело доминације (*dominare*). Стога, библијске изјаве као што је Постање 3, 16, где се описује мужевљево „владање“ над његовом женом, не спречава жене да служе у рукоположеној служби/свештенству у Лутеранској Цркви.

56. Исус је учио да су и жене и мушкарци створени по обличју Божјем (Пост 1, 26–27) и стога имају исти статус пред Богом. Иако полно/родно разликовање између мушкараца и жена, које потиче из стварања, није укинута Христовим Оваплоћењем, такође је истина да смо ми у Христу нова твар, старо је прошло и све је постало ново (2Кор 5, 17). Као што апостол Павле каже: „Јер који се год у Христа крстите у Христа се обукосте. Нема више Јудејца ни Јелина, нема више роба ни слободнога, нема више мушког ни женског, јер сте ви сви један (човек) у Христу Исусу“ (Гал 3, 27–28). Утемељени на овим деловима лутерани су закључили да разматрања о роду нису примарни чинилац у додељивању улога или служби или у извршавању специфичних служења у Цркви. И због тога жене су, не мање него мушкарци, погодне за да делују у рукоположеној служби/свештенству Лутеранске Цркве.

57. Даља подршка за рукополагање жена долази од самог Лутера. Лутер учи да сви хришћани примају привилегију свештенства кроз крштење, стварајући „свештенство свих верних“, слично православном појму „царског свештенства“²⁵. Лутер наглашава да ово свештенство укључује жене као и мушкарце. Иако ово свештенство свих верних није исто што и рукоположено свештенство, принципијелно је да свако ко припада првом јесте погодан да буде позван и у друго. Из овог разлога лутерани су током Реформације потврдили вековну традицију дозвољавања и обучавања одређених жена да изврше хитно крштење. Из овог разлога такође лутерани су у новије време закључили да су жене у принципу погодне да буду позване у рукоположену службу/свештенство, ако су за то прописно квалификоване.

58. Иако лутерани уче да и жене и мушкарци могу бити рукоположени, они не сматрају да то служење мушкараца и жена чини замењивим. Жене и мушкарци уносе у њихова служења различите погледе и животна искуства. Лутерани имају искуство да жене у рукоположеној служби/свештенству представљају јединствено обogaћење те службе.

²⁵ Види део VI.

59. Већина цркава чланица Лутеранског Светског Савеза (ЛСС) рукополаже жене за службу Речи и Свете Тајне [the Ministry of Word and Sacrament], и то је пракса која је отпочела у 1920-им и добила на замаху после Другог светског рата. Због лутеранске праксе једног рукоположења у пастирску службу/свештенство, свака жена који је рукоположени служител је погодна да буде бирана за епископа, и у црквама чланицама ЛСС тако постоје и мушки и женски епископи. Од мањине цркава чланица које тренутно не рукополажу жене се очекује да признају службу рукоположених жена [the Ministry of Ordained Women] у њиховим сестринским Црквама унутар ЛСС. Сходно начелима Лутеранске Заједнице, рукополагање жена није питање које раздваја Цркве [church-dividing] унутар цркава чланица и пракса рукоположења жена не представља предуслов за чланство.

В) Закључне ѡерсијективне

60. И православни и лутерани се осврћу на богату и дубоку традицију жена које су допринеле животу својих цркава и које и даље то учине. Свака Православна Црква има бројне иконе не само Дјеве Марије, Богородице, већ и женских светитељки који служе као подсетници и као примери таквих доприноса. Лутерани такође прослављају допринос женских светитељки и других жена њиховој Цркви. Савремене Лутеранске и Православне Цркве су пуне посвећених жена које преузимају разне значајне улоге у служењу ових Цркава. Као и код већине хришћана, њихови доприноси су често тихи и не наилазе увек на адекватно признање, али их Тројични Бог на небу сигурно види и благосиља. Православни и лутерани заједно потврђују допринос жена и изричито подстичу на наставак служења жена у својим Црквама. Ова потврда стоји независно од теолошких или канонских разматрања која утичу на њихову праксу рукополагања. Иако се Лутерани и Православни не слажу по питању рукоположења жена, и једни и други се слажу да жене имају суштинску улогу у животу својих традиција.

61. У овом тренутку православни и лутерани препознају да их питање рукоположења жена раздваја. Православни се не могу сложити са егзегетским и ерминевтичким приступима које су лутерани користили да би подржали ову праксу, а православни се такође ослањају на другачији корпус теологије и канонског права у вези рукоположења. Ипак, лутерани и православни остају убеђени да требају наставити да раде кроз своје разлике и истражују друге области потенцијалне конвергенције. Заједно, лутерани и православни, свако према својим сопственим традицијама, уче да је пре свега Бог онај који делује кроз рукоположену службу/свештенство, које они имају по милости Божјој (2Кор 4, 1), и да пастори и свештеници нису ништа осим земљаних судова да би се показало да трансцендентна сила припада Богу, а не нама: „Бити крштен у име Божје значи бити крштен не од људског бића него од самог Бога. Иако га обављају људске руке, то је

уистину ипак дело самога Бога²⁶ Опет: „Ни Анђео ни Архангел не могу учинити ништа у односу на оно што је Бог дао; али Отац, Син и Свети Дух све раздељују, док свештеник посуђује свој језик и даје своју руку.“²⁷

Литература

- Gros, J., Best, T. F., Fuchs, L. F. (прир.) (2008). *Growth in Agreement III: International Dialogue Texts and Agreed Statements, 1998–2005*. Geneva: WCC Publications.
- Јевтић, А. (2002). *Дела Айосџолских Ученика*. Врњачка Бања – Требиње.
- Кисић, Р. (2016). *Кораџи ка заједнишџиву. Раџ Заједничке луџтеранско-џравославне комисије*. Пожаревац – Београд: Одбор за просвету и културу Епархије пожареваџко-џраничевске – Хришћански културни центар др Радован Биговић.
- Kolb, R., Wengert, T. (уп.) (2000²). *The Book of Concord: The Confessions of the Evangelical Lutheran Church*. Philadelphia: Fortress.
- Pricop, C. D. (2013). *From Espoo to Paphos. The theological Dialogue of the Orthodox Churches with the Lutheran World Federation (1981–2008)*. Bucharest: Basilica Publishing House.
- Schaff, P. (прир.) (1956). *A Select Library of the Nicene and Post-Nicene Fathers, First Series* (Vol. XIV: Saint Chrysostom). Grand Rapids, MI: Eerdmans.
- Saarinen, R. (1998). *Faith and Holiness. Lutheran-Orthodox Dialogue 1959–1994*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.

---

²⁶ Мартин Лутер, Велики Катихизис, у: Kolb и Timothy, 2000², стр. 457.

²⁷ Свети Јован Златоуст, „Homily 86 on the Gospel of John“, у: Schaff, 1956, стр. 326 (trans. alt.).

Rade Kisić

University of Belgrade, Faculty of Orthodox Theology, Belgrade

**The Common statement of the
Lutheran-Orthodox joint theological commission
— The mystery of the Church: F. ordained ministry/priesthood**

In this paper, the author translates and briefly comments on the document “The Mystery of the Church: F. Ordained Ministry/Priesthood”, adopted by the Lutheran-Orthodox Joint Theological Commission in Helsinki (November 14th, 2017). In the Common Statement of the Commission, the issue of Ordained Ministry/Priesthood in the Orthodox and Lutheran tradition is observed from different perspectives (Bible, Early Church and the Ecumenical Councils, Reformation and Lutheran Confessions), while the special focus is given to the following topics: The Theology and Practice of Ordination, The Relationship between the Royal Priesthood and the Ordained Ministry/Priesthood, Apostolic Succession, The Role and Place of Women in the Life of the Church and the Ordination of Women. Despite the fact the document contains a lot of separate statements, namely, there are less jointly formulated statements than it is usually the case in the documents of this bilateral dialogue, this document represents the valuable base for the further consideration of this — from the ecumenical viewpoint — very important issue.

Key words: ordained ministry, priesthood, διακονία, ordination, apostolic succession, ordination of women.

Датум пријема чланка: 30. 5. 2018.

Датум прихватања чланка за објављивање: 8. 10. 2018.